

Beogradski centar za ljudska prava

Beogradska 54, 11000 Beograd, Srbija

Tel/fax (+381 11) 3085328 or 3447121; E-mail: bgcentar@bgcentar.org.rs

www.bgcentar.org.rs

Akcija UNDP-a, Beogradskog centra za ljudska prava i medijske kuće B92 „**Oceni svoja prava**“, ima za cilj da uključi građane u proces ocenjivanja sprovođenja preporuka koje su Republici Srbiji upućene pred Savetom za ljudska prava 2008. godine u sklopu prvog kruga Univerzalnog periodičnog pregleda.

Upitnik je objavljen na internet sajtu medijske kuće B92, koji je jedan od najposećenijih informativnih portala u zemlji. Na 18 pitanja, koliko upitnik sadrži, od 9. juna do 6. avgusta ostavljeno je 2189 odgovora. Broj ostavljenih odgovora, kao i njihova sadržina, pokazuju veliku zainteresovanost građana za odnos koji država ima prema pojedincu; odnos države prema ugroženim grupama; kao i za opšte stanje u kome se trenutno nalazi naše društvo. Pored generalne ocene, za svako pitanje mogu se pronaći i odgovori koji su zasnovani na ličnom iskustvu.

Reforme, koje je Srbija na osnovu preporuka imala obavezu da sprovede u određenim oblastima ljudskih prava, mogu se oceniti kao neuspešne, s obzirom na veliki broj negativnih odgovora. Iz odgovora koji su dati moglo bi se zaključiti da je mišljenje većine građana u Srbiji da je stav države prema ljudskim pravima negativan i da mora mnogo da se radi na unapređivanju ljudskih prava i implementaciji onih zakona kojima se ljudska prava štite, jačanju institucija koje treba da omoguće da se ona zaista poštuju i organizovanju kampanja kojima bi se jačala svest građana o prvim koja im pripadaju. Ne može se sa preciznošću utvrditi u kojoj meri opšti stav koji su iskazali građani odgovarajući na pitanja, predstavlja i opšti stav građana Srbije, ali činjenica da je upitnik bio dostupan/vidljiv velikom broju ljudi svakako ide u prilog njegovoj reprezentativnosti.

Reprezentativni uzorak bi sigurno bio tačniji da je istraživanje sprovodila specijalizovana agencija koja se bavi istraživanjem javnog mnjenja jer bi se pre sprovedene ankete uradile fokus grupe, tako da bismo bili sigurni da je u pitanju uzorak koji tačno pokazuje stav većine građana u Srbiji. Kada se ima u vidu da su odgovori na postavljena pitanja sponatano dati i da su se, kako je očekivano, uglavnom javljali građani koji imaju negativna iskustva kad je reč o poštovanju ljudskih prava, rezultati akcije „**Oceni svoja prava**“ su približno onakvi kakvim smo očekivali da budu.

Izveštaj sadrži kratku analizu odgovora za svako postavljeno pitanje kao i odgovore za koje smatramo da najbolje predstavljaju stav građana.

Svi odgovori mogu se pročitati na <http://www.b92.net/info/un>

Pitanje br. 1

Da li država dovoljno radi na podizanju svesti javnosti o značaju ljudskih prava, i kako?

Broj odgovora: 384	Pozitivnih 6%	Negativnih 94%
---------------------------	----------------------	-----------------------

Verovatno zbog toga što je ovo prvo pitanje, posetioци sajta su na njega najčešće odgovarali. Ono na neki način predstavlja uvod u preporuke Saveta za ljudska prava jer je veoma uopšteno.

Ako se izvede statistika preko 94% odgovora je negativno. Ukoliko je odgovor argumentovan, često je objašnjenje da država ignoriše postojanje ljudskih prava, da ih nedovoljno promoviše, da državni službenici nisu dovoljno obavješteni o obavezi poštovanja ljudskih prava tako da se stiče utisak da je država veoma pasivna u odnosu na obavezu unapređivanja ljudskih prava. Tu ulogu umesto države preuzimaju nevladine organizacije ili istaknuti pojedinci. U nekim odgovorima opisana su lična iskustva i slučajevi za koje posetioци sajta smatraju da predstavljaju kršenja ljudskih prava od strane državnih institucija. Utisak je većine da se kršenja ljudskih prava ne kažnjavaju i ukazuju na probleme u sudstvu.

Malo je odgovora koji daju konstruktivne predloge kako ovakvo stanje može da se izmeni, neki predlažu veći pritisak na medije ili sprovođenje obrazovnih kampanja. Kada su pitanju pozitivni odgovori (**kojih je procentualalno veoma malo-6%**) ljudi smatraju da država u izvesnoj meri podiže svest o ljudskim pravima, da postoji pristojan zakonski okvir za poštovanje ljudskih prava, da su prava manjina obezbeđena iako konstatuju da država malo radi na ostvarivanju garantovanih prava.

Tendenciozno nedovoljno. Prosečan građanin Srbije ne shvata ozbiljno pravo na uživanje ljudskih prava. Početni razlog takvog stanja je činjenica da ga država o tome nedovoljno informiše i obrazuje. Nažalost, ljudi koji stoje iza naziva "država" smatraju da im neprosvećenost građana u ovom domenu pruža više prilike za manipulaciju i oslobađa od odgovornosti.

(A. Glišić, 20. jun 2012 10:17)

Država na ovom pitanju radi minimalno. Na podizanju svesti o značaju, pa čak i o pojmu, ljudskih prava pretežno radi NGO sektor, dok se od predstavnika državnih institucija, uz izuzetak nezavisnih institucija kao što su Zaštitnik građana ili Poverenik za informacije od javnog značaja, pominjanje ove teme može čuti, u većini slučajeva, kada se obavljanje državne funkcije koristi u dnevnopolitičke svrhe. Drugim rečima, u populističkim izjavama. Institucionalno - zanemarljivo.

(Stefan, 3. jul 2012 18:12)

Pitanje br. 2

Da li država omogućava svim građanima i građankama da dođu do podataka koji utiču na odlučivanje državnih organa i služe za zaštitu njihovih prava?

Broj odgovora: 205	Pozitivnih 8,3%	Negativnih 91,7%
---------------------------	------------------------	-------------------------

Na ovo pitanje je pozitivno odgovorilo 8,3% građana. Oni koji su pozitivno odgovorili smatraju da je oblast zaštite ljudskih prava regulisana pozitivnim propisima, kao i da je, ukoliko nekoga zanima, u većini slučajeva moguće doći do podataka. Takođe navode da je danas mnogo bolja situacija kada je u pitanju dostupnost podataka nego što je bilo ranije. Imaju poverenja u rad Poverenika za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti.

S druge strane, većina, koja daje negativan odgovor na ovo pitanje, kao razlog za ovakvu ocenu navodi komplikovanost birokratskog aparata, nedostatak demokratije, marginalizaciju ljudskih prava, kao i interes državnih funkcionera da neki podaci ostanu tajni. Neki odgovori sadrže i lična iskustva kada im nije bilo omogućeno da dođu do podataka koji služe za zaštitu njihovih prava.

ne, kad se nekom od državnih organa uputi mail, većina se ne udostoji ni odgovoriti, a to shvatam kao „ko šiša nekog tamo malog čoveka, neka samo piše,,

(BRANKA, 16. jun 2012 10:31)

Recimo da sam imao situaciju da se nađem na „evidenciji ekstremnih navijača“ i da mi je policija došla na vrata da se raspita o tome za koga navijam, koliko redovno idem na utakmice, sa kim idem i da li sam vođa i sl.

Nema veze što sam fakultetski obrazovan, što nemam nijednu krivičnu prijavu, ne daj bože postupak za neko krivično delo, ništa nije bilo bitno. Ista ta policija nam je na prevaru uzela podatke prilikom dolaska na stadion, kako bi „izvršili rutinski proveru“.

Ono što je pozitivno u svemu je što sam imao mogućnost da kontaktiram lica koja su sprovodila tu akciju i da ih ljubazno zamolim da me ne stavljaju na takve liste, jer za tim nema potrebe, kao i da im lepo kažem da više nema potrebe da dolaze na moju kućnu adresu radi nekih provera, jer ću biti prinuđen da pokrenem odgovarajući postupak.

U roku od pola sata me je zvao načelnik i rekao: „Ne nalazite se više u evidenciji, jednom Vas je policija legitimisala kada ste išli na stadion. Mi razlikujemo navijače od huligana.“

Hvala lepo, doviđenja!

Poruka svima – Borite se za vaša prava, konsultujte nekog studenta prava, diplomiranog pravnika ili advokata da biste znali šta da radite, jer samo na taj način možemo naterati državu da se ponaša kako bi trebalo!

(Fearless, 8. Jun 2012 23:40)

Pitanje br. 3

Da li su ovlašćenja Zaštitnika građana dovoljna da bi ispunjavao svoju funkciju ili ih treba proširiti i ojačati?

Broj odgovora: 145	Pozitivnih 15,8%	Negativnih 84,2%
---------------------------	-------------------------	-------------------------

Većina smatra da su ovlašćenja Zaštitnika građana nedovoljna da bi ispunjavao svoju funkciju i da ih treba ojačati i proširiti, jasnije definisati i o tome transparentno obavestavati građane. Takođe misle da institucija Zaštitnika građana nije dovoljno razvijena i da je preopterećena, pa je stoga potrebno obezbediti značajnija sredstva kako bi institucija efikasnije funkcionisala. Neophodno je obezbediti da se preporuke Zaštitnika građana poštuju, a u odgovorima se mogu pronaći i neka konkretna rešenja, na primer: omogućiti Zaštitniku građana da blokira odluke državnih organa koje nisu u skladu sa ustavom i zakonom; omogućiti Zaštitniku građana da izriče neke vrste sankcija ukoliko dođe do nepoštovanja i ignorisanja njegovih preporuka; omogućiti Zaštitniku građana da zahteva preispitivanje rada državnih organa i smenu odgovornih lica.

Većina onih koji daju negativnu ocenu smatra da je Zaštitnik građana organ koji nije potreban jer su mišljenja da on samo figurira kao nezavisni organ ali da nema gotovo nikakav uticaj na vlast i institucije i da se njegove preporuke uvažavaju samo u meri koja je neophodna za formalno i minimalno poštovanje zakona.

Nažalost, mali broj je odgovorio da ne zna za ovlašćenja ili postojanje ovog organa.

Ovlašćenja Zaštitnika građana treba značajno ojačati, posebno njegovim pravom da može zahtevati preispitivanje rada i smenu odgovornih lica organa i institucija koje u značajnoj meri krše građanska prava.

(Tomislav Djordjević, 15. jul 2012 20:09)

Pitanje br. 4

Da li postoje slučajevi mučenja u policijskim stanicama i zatvorima?

Broj odgovora: 144	Pozitivnih 88,9%	Negativnih 11,1%
---------------------------	-------------------------	-------------------------

Procenat pozitivnih odgovora je veliki, mada se uglavnom govori o pojavama zlostavljanja u policijskim stanicama. Neki komentari su takvi da potvrđuju da ima pojava zlostavljanja ali da oni postoje i u drugim državama, ne samo u Srbiji. Većina odgovora koji su pozitivni ne zasnivaju se na ličnom iskustvu već se navodi da je to opštepoznato, da su čuli da ima takvih pojava, da je bilo snimaka zlostavljanja na snimcima objavljenim na youtube ili da su o pojavama torture pisali pojedini mediji. Mali broj pozitivnih odgovora zasnovan je na ličnom iskustvu.

Jedan od retkih negativnih odgovora će biti citiran:

“Toga više, koliko sam mogao da primetim, nema.

Sporadičnih i izolovanih slučajeva naravno ima ali su pod lupom javnosti i reakcija nadležnih organa na takve slučajeve je drastična i rigorozna, što je dobro.

Unutrašnje kontrole zatvora i policijskih stanica su česte a i obe institucije su daleko transparentnije u svom postupanju.

Smeštaj u zatvorima jeste loš ali je daleko bolji od smeštaja koji su na raspolaganju imali vojnici na redovnom odsluženju vojnog roka u kojoj god kasarni u Srbiji.”

(Danilo, 8. jun 2012 21:42)

Pitanje br. 5

Da li smatrate da su žene dovoljno uključene u proces donošenja odluka, uključujući i donošenje važnih političkih odluka?

Broj odgovora: 142	Pozitivnih 33,1%	Negativnih 66,9%
---------------------------	-------------------------	-------------------------

Mišljenja o ulozi žena u procesu donošenja odluka su podeljena. Onaj deo posetilaca sajta koji su dali odgovor na ovo pitanje, a koji smatraju da žene nisu dovoljno uključene u process donošenja odluka, smatra da danas možda ima više žena u političkom životu i državnoj upravi, ali da ne učestvuju u donošenju bitnih odluka. Takođe ukazuju na pojave diskriminacije i patrijalhalnost našeg društva kao uzroke za nedovoljnu zastupljenost žena u društvenom životu. Oni koji priznaju da u nekoliko poslednjih godina ima više žena na funkcijama smatraju da je razlog za to puko ispunjavanje formalnosti pošto pojedini zakoni predviđaju da žene moraju biti zastupljene u određenom procentu, ali da to ne znači da one zaista imaju bitan uticaj na donošenje odluka, zakona ili politika.

Građani koji su dali pozitivan odgovor (33,1%), smatra da su žene uključene u društveni i politički život i da su se izborile za ravnopravan odnos u društvu, ali napominju da su se žene same za to izborile i da još uvek moraju na tome da insistiraju.

Upadljivo je da je najveći broj komentara na ovo pitanje takav da govori o ulozi žena u političkim partijama, a mnogo manje o ulozi koje one mogu i moraju da imaju i u drugim oblastima društvenog života.

Još uvek ne, s tim da sam pristalica stava da se ovom problemu ne pristupa na pravi način. Naime, smatram da je pravi način edukacija, osnaživanje i motivacija žena da se uključe u društvene i političke procese, a ne pozitivna diskriminacija, kao što je to trenutno slučaj. Pozitivna diskriminacija u praksi previše često dovodi do postizanja kvantiteta na uštrb kvaliteta, odnosno do toga da se zarad formalnog poštovanja pravila o procentualnoj zastupljenosti u političkom životu pojavljuju žene koje ličnim kvalitetima nikada ne bi zaslužile da se na tim mestima nađu, pa čak i žene čiji je jedini kvalitet to što su podložne lakoj kontroli, čime se čitav trud na ostvarivanju rodne ravnopravnosti u potpunosti obesmišljava. Pristalica sam stava da rodna ravnopravnost mora da bude pre svega ravnopravnost (bez diskriminacije, pozitivne ili negativne) a da impulsi podrške moraju da budu usmereni na žene same, ne na njihovu prostu brojčanu zastupljenost.

(Stefan, 3. jul 2012 18:28)

Pitanje br. 6

Da li je država odlučna u suzbijanju neonacističkih grupa i drugih grupa koje promovišu rasnu mržnju i nasilje?

Broj odgovora: 144	Pozitivnih 19,5%	Negativnih 80,5%
---------------------------	-------------------------	-------------------------

Oko 20% građana smatra da država jeste odlučna da suzbije neonacističke grupe, pogotovo u poslednje vreme. Primer koji su građani naveli u prilog ovakvom stavu jesu odluke Ustavnog suda Srbije kojima je zabranjeno delovanje nekim od organizacija koje su propagirale etničku, rasnu i versku mržnju (Obraz i Nacionalni stroj).

S druge strane, većina koja je dala negativan odgovor komentariše da država čak podstiče stvaranje ovih grupa ili ih koristi u pojedinim situacijama. Utisak je većine da država često štiti pripadnike ovih grupa, da ih uopšte ili veoma blago kažnjava i tako podstiče njihovo huligansko ponašanje. Uz ovakve komentare ima predloga kako da se deluje pa se najčešće govori da državni organi moraju da deluju preventivno tako što bi se ovoj temi posvetilo više pažnje u obrazovanju u školama ili putem dobro osmišljenih kampanja, ali istovremeno i da mora da se deluje represivno, odnosno da mnogo efikasnije treba da reaguju pravosudni organi tako što će primenjivati zakone i kažnjavati sve koji promovišu mržnju.

Jedan od citiranih odgovora:

“Primer da država nikada ne deluje preventivno već represivno, ako i uspe da nešto uradi po tom pitanju, pošto postoji više sličnih grupacija koja deluju nasilno i promovišu nacizam, fašizam itd. Ljudi iz ovih organizacija deluju protivpravno već dugo i ne bivaju procesuirani, a i kada budu to je praćeno veoma malim kaznama, koje time umanjuju svaku nadu da postoji pravna država. Postavlja se pitanje i na koji način su ovakve grupe registrovane, kada je ova procedura po pitanju registracije grupa koje promovišu nasilje jasna-ne može se registrovati udruženje koje promoviše nasilje! “

(Mr.T!, 14. jun 2012 15:51)

Pitanje br. 7

Da li se država efikasno bori, sprovodi istragu, goni i kažnjava napade koji su rasno motivisani?

Broj odgovora: 99	Pozitivnih 22,3%	Negativnih 77,7%
--------------------------	-------------------------	-------------------------

Država se, po mišljenju većine (77,7%) neefikasno bori protiv ovih pojava. Veoma retko se pojedina ponašanja kvalifikuju kao rasno motivisana, ako se i pokrene postupak istraga traje neopravdano dugo, a kazne su blage i minimalne. Državni orani samo deklarativno izražavaju spremnost da se sa ovim pojavama izbore i da ih spreče, ali nema dosledne i iskrene volje da se ovakve pojave u društvu iskorene. Ekcesi se ignorišu, kada se registruju onda se ne procesuiraju do kraja čemu doprinosi činjenica da država ne edukuje široku populaciju već represijom leči posledice, umesto da više pažnje obrati na uzroke ovakvih pojava.

U jednom broju odgovora izražava se zabrinutost zbog toga što i u samom društvu ne postoji dovoljno svesti o tome kako se osećaju ugrožene grupe. Većina vidi romsku populaciju kao najčešće žrtve rasno motivisanih napada. (Spomenut je islučaj skorašnji o zabrani ulaska romske dece u restoran Mc Donalds u Novom Sadu).

Mali procenat onih koji su dali pozitivan odgovor (22,3%), smatraju da se država bori ali da može bolje, da je neophodno videti spremnost države da svaki slučaj rasno motivisanog napada bude istražen.

“Neke događaje takve vrste koji dođu pod lupu medija - DA ali u suštini toga ima mnogo mnogo više.

Problem je u tome što ljudi ni neznaju šta je rasizam, isto kao što još uvek ima ljudi koji misle da ispljuvati i naružiti nekoga nije nasilje nego izraz sopstvenog mišljenja o nekome, slično je i ovde. Kada nekoga isključuješ samo zato što je pripadnik druge rase ili nacije , ljudi ne vide da je to rasizam već kažu - to je zato što su oni prljavi ili slično...”

(gradjanka, 18. jun 2012 23:06)

Pitanje br. 8

Da li se država efikasno bori protiv nasilja u porodici?

Broj odgovora: 117	Pozitivnih 12,7%	Negativnih 87,3%
---------------------------	-------------------------	-------------------------

Veoma je mali procenat (12,7%) onih koji su dali pozitivan odgovor. I pozitivni odgovori uglavnom imaju dodatni komentar da je neophodno da država bude efikasnija u sprečavanju ovakvih pojava i širenju svesti o posledicama nasilja u porodici. Uglavnom se govori o Centrima za socijalni rad koji u izvesnoj meri pomažu žrtvama nasilja u porodici. Ukazuje se na to da postoji dosta dobar zakonski okvir kada je u pitanju kanjavanje za nasilje u porodici, ali se istovremeno uočava da je primena ovih propisa problem.

Jedan deo citiranog odgovora: *“Smatram da je mnogo učinjeno kada je reč o buđenju svesti o tome šta je nasilje u porodici i kakve posledice ono može imati na zlostavljanu osobu. Time se*

doprinelo znatno ostrijem stavu okoline prema osobi koja zlostavlja, ali i samoobuzdavanju i suzbijanju određenih vlastitih postupaka koji bi mogli voditi u nasilje.”(bojan, 24. jun 2012 08:48)

Većina odgovora na ovo pitanje (87,3%) je negativna uz komentar da država ne ukazuje dužnu pažnju žrtvama nasilja u porodici i kritikuje način ophođenja državnih organa prema žrtvama nasilja u porodici, posebno policije koja je najčešće prvi državni organ koji dolazi u kontakt sa žrtvom i nasilnikom i po mišljenju većine ne reaguje na pravi način.

Odvojena su dva odgovora koja dosta pokrivaju stav građana o ovom pitanju.

“Nasilje u porodici se u praksi jos uvek smatra privatnim dešavanjem, nesto u šta drugi ne treba da se mešaju, pa samim tim ni prestavnici policije ili drugih državnih institucija (iako ga zakon gleda kao krivično delo). Izostaje brzo delovanje, sudski procesi su dugotrajni, dok za žrtve najčešće ne postoji adekvatna zaštita i psihosocijalna podrška. (Isidora, 21. jul 2012 19:12)”

Ova preporuka je možda najviše izazvala kod ljudi da pričaju o svojim ličnim iskustvima kada je u pitanju nasilje u porodici ili u bližoj okolini.

Pitanje br. 9

Da li država čini sve kako bi smanjila visoku stopu nezaposlenosti osoba sa invaliditetom?

Broj odgovora: 86	Pozitivnih 15,1%	Negativnih 84,9%
--------------------------	-------------------------	-------------------------

Negativno je odgovorilo 84,9% građana. Neki smatraju da država ne može da reši ovaj problem jer se suočava s velikom stopom nezaposlenosti generalno. Pozivaju se na praksu i kako država deluje deklarativno, da je propisala kvotu koju svaka firma mora da zadovolji kada je u pitanju angažman osoba sa invaliditetom, ali ne prati kako se to ostvaruje u praksi. Kritika je i u nedostatku infrastrukturnih pomagala, nisu rešene sve arhitektonske prepreke u različitim institucijama i ustanovama.

Jedan od odgovora:

“To pitanje nije rešeno uopšte. Zakon je donet tek tako (zbog EU). Zakon koji više štiti poslodavce nego nas. Poslodavac je u mogućnosti da plati penal ili da zaposli osobu sa invaliditetom. Svi se radije odlučuju da plaćaju kazne. Zakon treba da se menja. Ljudi žele da rade ali na žalost svi misle da su nesposobni. To je ta svest srpkog naroda”(Osoba sa invaliditetom, 12. jun 2012 14:18).

Manjina koja je pozitivno odgovorila na ovo pitanje (15,1%) smatra da ima unapređenja u položaju osoba sa invaliditetom, posebno zbog toga što je donet zakon ali takođe komentarišu da on mora da bude implementiran da bi se zaista položaj ove kategorije stanovništva unapredio i olakšao njihov pristup zapošljavanju, komunikaciji, obrazovanju i sl.

Primer je ovaj odgovor:

Mislim da su olakšice koje su dali značajne. Nametnuli su i obavezu poslodavcima da se ta lica zapošljavaju.

Ostaje širok prostor za edukaciju i vaspitanje.”(Danilo, 9. jun 2012 14:34).

“Da, čini sve onoliko koliko uslovi dozvoljavaju s obzirom da smo najsiromašnija zemlja u Evropi sa preko milion nezaposlenih”. (NoMan, 20. jul 2012 08:04).

Pitanje br. 10

Da li smatrate da su deca sa invaliditetom dovoljno uključena u obrazovni sistem?

Broj odgovora: 76	Pozitivnih 23,7%	Negativnih 76,3%
--------------------------	-------------------------	-------------------------

Iz analize odgovora, stiče se utisak da je država preduzela neke korake kada je u pitanju uključenost dece sa invaliditetom u obrazovni sistem, ali da to nije ni blizu nivoa koji se garantuje propisima. Kao osnovne prepreke, ističu se neosposobljenost nastavnog kadra za rad sa decom sa invaliditetom, neprilagođenost školskih objekata i nastavnog pribora potrebama dece sa invaliditetom, mišljenje građana da inkluzivno obrazovanje remeti odvijanje redovne nastave.

Nekoliko odgovora koji su ilustrativni

„Nisu, usled nedostatka uslova za adekvatno obrazovanje (pristupačnost, obučenos kadrova i stručni kadar) - nedostatak pomagala, nepristupačnost škola, nespemnost nastavnog kadra za rad sa osobama sa invaliditeom i nepoštovanje propisa od strane države (prema propisima svaka škola mora da ima psihologa, pedagoga i defektologa/specijalnog pedagoga, što se ne primenjuje u praksi)”

(Aleksandar, 8. jun 2012 17:31)

„Pouzdamo znam da se po ovom pitanju država jako oglašuje o principima inkluzije, zakonu o obrazovanju i povelji UN-a, gde je još '90.godine ustanovljena vizija da sva deca moraju biti uključena u proces obrazovanja. Osim medijske priče koja je na neki način procurela do javnosti, a koja je predočila o kakvom se nečovečnom postupanju radi sa osobama sa invalidnošću ili mentalnom retardacijom u ustanovama zbrinjavanja za ovu populaciju (Kula itd.) javnost se nije preterano zabrinula za loš odnos prema ovoj populaciji u društvu. Danas, kada se inkluzija u ovoj zemlji sprovodi kao obaveza pristupanja EU postoji mišljenje javnosti o

tome da deca sa teškoćama u razvoju ne treba da pohađaju redovne škole. To mišljenje ustanovljeno je na predrasudama da će njihovo učešće u redovnim školama delovati negativno na decu bez ovih teškoća. Na žalost, istovetno ili barem slično mišljenje postoji i kod predavača (učitelja, nastavnika...) i taj stav je veliki problem za implementaciju inkluzije u obrazovnom sistemu ove zemlje. Sama regulacija primene inkluzije je problematična pre svega zbog stručnog kadra koji se time bavi, ili bi trebalo da se bavi, jer predavači pohađaju kurs za postupanje sa decom sa teškoćama u razvoju i tako svoj posao obavljaju nekvalitetno i neprofesionalno. Struka koja se originalno bavi osobama sa teškoćama u razvoju jeste defektološka, po novom nazivu specijalno pedagoška. Ovde postoji problem da ta struka nije uključena u redove obrazovne procese, jer taj posao spada na predavače ili već psihologe i pedagoge škola, ako ih uopšte ima. Smatram da ne smemo preskakati korake u evoluciji, pa tako ne smemo samo prividno primenjivati inkluziju tako što će predavači pohađati kurs iz ove oblasti, već moramo uključiti struku koja se najbolje doznaje u ovaj proces u redovno obrazovanje primenjivati teškoćama u razvoju.”

(Mr.T!, 15. jun 2012 11:41)

Pitanje br. 11

Da li smatrate da su uslovi u rezidencijalnim ustanovama, i u ustanovama za mentalno zdravlje u kojima borave osobe sa invaliditetom, adekvatni?

Broj odgovora: 60	Pozitivnih 6,6%	Negativnih 93,4%
--------------------------	------------------------	-------------------------

Iako je na ovo pitanje ostavljen najmanji broj odgovora, može se izvesti nedvosmisleni zaključak. Građani (93,4%) smatraju da su uslovi u rezidencijalnim ustanovama i ustanovama za mentalno zdravlje su veoma loši.

„Smatram da se većina osoblja jako trudi, ne svi i ne u svim ustanovama, ali generalno uslovi za rad su užasni, to su sobe pune vlage, sa krevetima starim više decenija i sl. Najjadniji su uslovi u toaletima, toliko su stari, ruinirani, ne održavani, zapušteni da bi svako normalan odlepio.”

(Tatjana, 12. jul 2012 12:35)

„Ne mogu da procenim jer nisam imao prilike da vidim kakvi su uslovi u ovakvim ustanovama ali činjenica je da je Srbija siromašna država i da svakako standard u ovakvim ustanovama ne može da bude potpuno adekvatan. Sa druge strane ono što ne zahteva pare je odnos zaposlenih u ovakvim ustanovama prema korisnicima ovih ustanova. Ako ne možemo da obezbedimo npr TV u svakoj sobi ili meso u ishrani svakog dana ono što mora da se obezbedi je da korisnici uvek imaju čistu posteljinu, čiste makar i stare toalete i human odnos. Ovo ništa ne košta i zahteva

malo odgovornosti, posvećenosti i obuku.

Ovo me u stvari podseća na prizor koji sam video blizu Beogradske železnice stanice pre nekoliko godina. Iz vagona je raslo drvo. Ok ako nemamo pare ne moramo da kupujemo nove vagona ali da se iščupa drvo iz starog vagona i da se on ukloni za to ne treba para.”

(Knedla, 19. jun 2012 23:09)

Pitanje br. 12

Da li smatrate da su novinari/ke potpuno slobodni/e u svom radu ili su izloženi/e pritiscima državnih i partijskih funkcionera?

Broj odgovora: 91	Pozitivnih 8,8	Negativnih 91,2
--------------------------	-----------------------	------------------------

Većina građana (91,2%) smatra da mediji nisu slobodni i da su novinari izloženi pritiscima, najčešće političara i ljudi iz poslovnih krugova. Zbog straha od gubitka posla, novinari najčešće podležu pritiscima što za rezultat ima pristrasno i nedosledno izveštavanje. Građani su imali zamerke i na cenzurisanje komentara koji se ostavljaju na vesti koje su objavljene na internet sajtovima.

Iako se direktno ne odnosi na postavljeno pitanje, ističe se i mišljenje da je novinarstvo kao profesija dovedeno u pitanje, kako poplavom nestručnih ljudi koji danas izveštavaju, tako i korumpiranošću novinara i redakcija.

Kao usamljeni primer objektivnog istraživačkog novinarstva u nekoliko odgovora istaknut je rad Brankice Stankovic za emisiju Insajder.

„Mislim da postoji snažan pritisak i to prevashodno iz finansijske društvene sfere, što je promena u odnosu na raniji period kada je dominirao politički pritisak (koji postoji i dalje, da se razumemo). Najjači pritisak, sledstveno, dolazi od pojedinaca koji pripadaju obema sferama, i to je više nego očigledno svima koji redovno prate medije. Postoji mali broj hrabrih pojedinaca među novinarima koji uprkos ovome pošteno rade svoj posao, ali u velikoj većini slučajeva pritisci postižu uspeh.” (Stefan, 3. jul 2012 18:58)

Pitanje br. 13

Da li država čini sve da pripadnici/e nacionalnih i verskih manjina ne budu diskriminisan/e?

Broj odgovora: 82	Pozitivnih 40%	Negativnih 60%
--------------------------	-----------------------	-----------------------

Na osnovu odgovora koji su dati na ovo pitanje ne može se izvući opšti utisak (60% negativnih naspram 40% pozitivnih odgovora). Više odgovora posvećeno je pitanju nacionalnih manjina. Stavovi o položaju verskih manjina mogu se naći u svega nekoliko odgovora, u kojima se navodi da su pripadnici verskih manjina, u odnosu na vernike hrišćanske (pravoslavne) veroispovesti, u lošijem položaju.

Kada je reč o položaju nacionalnih manjina mišljenja su podeljena i kreću se od stava da su zbog prava koja su zagarantovana nacionalnim manjinama i promocijom njihovih prava Srbi dovedeni u inferiorni položaj, do stava da prava koja manjinama garantuju ustav i zakoni ostaju mrtvo slovo na papiru i da je diskriminacija prema nacionalnim manjinama pojava koja je u Srbiji veoma izražena. Neki od osnovnih problema koji su navedeni u odgovorima odnose se na pitanje izbora Nacionalnih saveta; nedostatak promovisanja različitosti kultura kako kroz obrazovni sistem tako i u medijima; neodlučnost države da se izbori sa ekstremističkim grupama koje promovišu versku i etničku mržnju i netrpeljivost; odnos države prema svim nacionalnim manjinama nije jednak (nacionalne manjine država članica EU imaju bolji tretman u odnosu na npr. Romsku etničku zajednicu).

„Država je poslednjih nekoliko godina uradila dosta toga značajno za unapredjenje prava nacionalnih manjina, afirmativni zakoni postoje, međutim, kao i u mnogim drugim oblastima, ti zakoni često ostaju samo mrtvo slovo na papiru...

Ono što se može zameriti državi jeste da se pitanjem položaja nacionalnih zajednica ne bavi suštinski: kako država može da dopusti da njeni građani, pogotovo mladi, koji su završili srednje obrazovanje ili su studenti, koji će dalje razvijati ovo društvo, ne znaju ništa o nacionalnim zajednicama koje žive u Srbiji. Sve dok postavljaju pitanja pripadniku neke nacionalne zajednice tipa otkud on u Srbiji, kad i zašto je došao, kako to da služi vojsku u Srbiji a ne u matičnoj državi, i čude se kako dobro govori srpski jezik, kvalitetnog pomaka neće biti.

Mislim da država treba da krene od ovog problema.

A moj komentar na česte opaske da nacionalne zajednice čak imaju više prava od vecinskog naroda, jeste da i treba da imaju više prava! A tu mislim na pravo da osim srpskog/državnog jezika uče i upotrebljavaju i svoj jezik, neguju svoju kulturu, informisu se na maternjem jeziku i o temama koje su njima važne.”

(Eli, 22. jun 2012 10:45)

„Mislim da da. Čak šta više imaju veća prava nego mi i zaštićeniji su nego mi, i to su činjenice.”

(Ivan Živanović, 23. jun 2012 19:42)

Pitanje br. 14

Da li su u Srbiji obezbeđene verske slobode? Da li su sve crkve i verske zajednice ravnopravne?

Broj odgovora: 75	Pozitivnih 48%	Negativnih 52%
--------------------------	-----------------------	-----------------------

Odgovori se mogu podeliti u dve grupe, jedna koja smatra da su verske slobode obezbeđene i da su crkve i verske zajednice ravnopravne (48%), i druga koja smatra da dominantan položaj Srpske pravoslavne crkve i uticaj koji ona ima u društvu (kao i uticaj koji ima na državu) narušava načelo ravnopravnosti verskih zajednica (52%).

„Verujem da su verske slobode institucionalno obezbeđene, da su problemi koji i dalje postoje prevashodno kulturološke prirode, a za rešavanje takvih problema potrebno je i zalaganja države i društva. Pitanje ravnopravnosti je sasvim odvojeno, i tu je odgovor "apsolutno ne". Stepen do kog je Srpskoj pravoslavnoj crkvi dozvoljeno da se meša u državna i društvena pitanja je ništa manje nego zastrašujuć. I gotovo da ne postoji relevantna politička snaga koja se tome suprotstavlja, čak naprotiv: praktično sve relevantne političke snage pružaju podršku takvom mešanju. U tom smislu, ostale verske zajednice su daleko od ravnopravnih, s tim da ravnopravnost i nije problem, koliko ugrožena sekularnost države.”
(Stefan, 3. jul 2012 19:08)

U nekim odgovorima se ističe da je načelo ravnopravnosti prekršeno uvođenjem veronauke kao fakultativnog predmeta u obrazovni sistem, pošto se u okviru tog predmeta izučavaju samo principi i učenja na kojima počiva hrišćanska vera.

U nekoliko odgovora izražen je i stav o lošem položaju ateista i agnostika u društvu.

Pitanje br. 15

Da li je naše društvo spremno da prihvati Rome/Romkinje kao ravnopravne građane/ke? Da li država dovoljno radi na promovisanju njihovih prava?

Broj odgovora: 81	Pozitivnih 35%	Negativnih 65%
--------------------------	-----------------------	-----------------------

Mišljenja su podeljena kada su u pitanju naponi države da promovišu prava Roma, ali se neki konkretni primer iz odgovora ne mogu izdvojiti.

Kada je u pitanju spremnost društva da prihvati Rome/Romkinje kao ravnopravne građane/ke može se konstatovati da građani misle da Romi/Romkinje nisu integrisani u naše društvo. Razlozi istaknuti u prilog ovakvom stavu se mogu podeliti u dve grupe. Prva grupa razloga koncentriše se oko stava da su stereotipi/predrasude koje naše društvo ima prema Romima osnovna prepreka njihovog integrisanja. Druga grupa razloga koncentriše se oko stava da je problem integracije Roma u društvo njihova nespremnost da prihvate drugačije obrasce ponašanja koji su karakteristični za našu sredinu. Iako ovako dva različita stava odgovornost za ovaj problem pripisuju različitim akterima društva, može se zaključiti da je opšti stav da je obrazovanje jedan od načina da se Romi lakše integrišu u društvo. Kako je osnovno i srednje obrazovanje u Republici Srbiji besplatno, država bi morala učiniti veći napor da motiviše Rome da pohađaju nastavu/škole, ali i da promovišući jednakost i toleranciju učini škole mestima u kojima Romi neće biti izloženi diskriminaciji.

„Država se upinje svim silama ali slabo im ide. Što znači da treba da urade još nešto- a to je podizanje svesti o tome da je Rom takođe čovek. Smatram da bi i sami Romi (oni koji su obrazovani) trebalo da se pozabave svojim polažajem u ovom društvu a da ih država na to podstakne. Verujem da bi to doprinelo boljitku.“

(gradjanka, 18. jun 2012 23:43)

Pitanje br. 16

Da li se Srbija efikasno bori protiv korupcije? Koje mere država treba da preduzme u borbi protiv korupcije?

Broj odgovora: 116	Pozitivnih 1%	Negativnih 99%
---------------------------	----------------------	-----------------------

Svi odgovori na ovo pitanje su negativni (99%). Građani smatraju da ne postoji politička volja da se država odlučno upusti u borbu protiv korupcije, čak smatraju da je sama država generator korupcije. Da je korupcija gorući problem u Republici Srbiji možda najbolje pokazuje citat jednog odgovora: *“Korupcija, moglo bi se o njoj pričati kada bi svi radili svoj posao korektno, a pojedinci zloupotrebljavali položaj radi lične koristi. Kada je ono što zovu korupcija normalan način funkcionisanja sistema, onda je samo pitanje ko je najbolji u toj igri.”*

Građani smatraju da je korupcija uzela maha u svim oblastima društva, ali posebno se ističu: pravosuđe, državna uprava, organi lokalne samouprave, zdravstvo.

Mere koje država treba da preduzme. U društvu u kojem je korupcija postala uobičajena i podrazumevana pojava, promena sistema vrednosti je neophodan preduslov kako bi konkretne mere mogle da daju rezultate. Zatim, neophodna je politička volja kako bi policija bila u mogućnosti da neometano sprovede istragu i kako bi sudovi radili efikasnije. Pored dosledne primene već postojećih zakonskih rešenja koja se odnose na problem korupcije, među odgovorima su se našli i konkretni predlozi, kao na primer: “Trebalo bi osnovati kancelariju za brzo delovanje kojoj bi se građani mogli obratiti za svaki slučaj korupcije. Ta kancelarija bi morala da radi efikasno i da obradi svaki slučaj i da pruži dokaz da nije bilo korupcije u nekom slučaju - dakle oni na koje se odnosi prijavljen slučaj Kancelariji bi morali da obezbede transparentne dokaze da li je bilo ili nije bilo prijavljene korupcije.”

Pitanje br. 17

Da li je u Srbiji zabranjeno fizičko kažnjavanje dece? Da li mislite da je to prihvatljiv način vaspitanja?

Broj odgovora: 68	Pozitivnih 42%	Negativnih 58%
--------------------------	-----------------------	-----------------------

Većina građana misli da je zakonom zabranjeno fizičko kažnjavanje dece.

Kada je u pitanju prihvatljivost, preovlađuje stav (58%) da je svako fizičko kažnjavanje neprihvatljivo i nepotrebno, i da roditelji moraju pronaci način da razgovorom upozore ili posavetuju dete.

Ali, u velikom broju odgovora (42%) izražen je stav da je fizičko kažnjavanje (“udarac po stražnjici”, “povlačenje za uvo” i sl.) sastavni deo vaspitnih mera koje roditelju stoji na raspolaganju, samo da jasno treba napraviti granicu kada fizičko kažnjavanje predstavlja vaspitnu meru, a kada prelazi u fizičko zlostavljanje.

“Mora postojati razlika između fizičkog zlostavljanja/maltretiranja dece i fizičke kazne. Ja stvarno ne znam kako drugačije detetu od dve godine objasniti da ne gura šteker u struju, ili da ne pretrčava ulicu, sem da ga pucnete po guzi. Ja nisam za kriminalizovanje ovog vida kažnjavanja.”

(Tatjana, 12. jul 2012 12:40)

“Potpuno neprihvatljiv način vaspitavanja deteta! Država je zabranila svaki oblik fizičkog nasilja nad detetom, što domaćim zakonom, što priznavanjem Konvencije o pravima deteta. Opet država je malo toga uradila u promovisanju prava deteta i edukaciji roditelja da budu bolji u vaspitavanju svoje dece.”

(Irena Jovanović, 19. jun 2012 00:05)

“decu treba zaštititi od svih vidova zlostavljanja, ali fizičko kažnjavanje ne smatram zlostavljanjem i smatram da je to neophodna, krajnja mera koju roditelj mora imati kao "argument" kada druge mere kod vaspitavanja dece ne daju rezultat. ovo se, pre svega odnosi na situaciju kada ih treba odmah sprečiti da učine neku veću štetu ili pokazuju drskost (npr). Ali je činjenica i da treba preispitati odnos zakona prema roditeljima koji zlostalju ali i zanemaruju svoju decu i pojednostaviti postupak oduzimanja dece ovakvim nesavesnim roditeljima. treba maksimalno ubrzati (koliko god je to moguće) postupak usvajanja dece, jer sve je više onih koji su spremni i imaju ljubav i mogućnost da ih odgajaju a nisu se ostvarili kao roditelji.”

(biljana, 21. jul 2012 11:42)

Pitanje br.18

Da li smatrate da su branioci i braniteljke ljudskih prava nedovoljno zaštićeni/e i zbog svog aktivizma izloženi/e napadima?

Broj odgovora: 74	Pozitivnih 81,1%	Negativnih 18,9%
--------------------------	-------------------------	-------------------------

Većina građana (81,1%) smatra da su branioci/braniteljke ljudskih prava izloženi pritiscima, pretnjama pa čak i fizički ugroženi. Posebno su ugroženi ako je njihov aktivizam usmeren na promociju prava grupa koje su posebno ugrožene u Srbiji (LGBT osoba, određenih nacionalnih i verskih manjina...). Iako je zaštita države neophodna, kako kroz saradnju i podršku njihovom radu pa čak i fizička zaštita, u jednom odgovoru je navedeno da bi zaštita branilaca/braniteljki ljudskih prava trebala da dolazi iz samog društva, da se njihov rad prepozna kao nešto što za cilj ima poboljšanje uslova života svih građana.

„Da. Sreća je da još postoje takvi ljudi u ovoj zemlji, i sreća je što su to veoma hrabri ljudi, a nažalost oni su često u najmanju ruku izvrgnuti ruglu i lažnim opaskama na njihov račun, a neretko i fizičkim pretnjama.

PS. ODličan je upitnik, samo još kada bi imao ko da se stvarno pozabavi ovim pitanjima.“

(Srđan, 15. jul 2012 01:27)

„Verovatno su izloženi ali to tek treba da se utvrdi za svaki pojedini slučaj. Unapredjenjem prava aktivista za ljudska prava svakako se na neki nacin pomaže i unapredjenju prava ljudi za koje se oni bore.“

(Milica Bg, 1. jul 2012 19:32)

„Da, apsolutno su ugroženi (fizički, čak i životno) ljudi koji promovišu ljudska prava. Takođe, i ljudi koji govore o ateizmu, ratnim zločinima ili bilo kojoj temi a na suprotan način od mišljenja većine.“

(Moma, 10. jun 2012 00:02)